



Sygn. akt V KK 199/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Henryk Gradzik (sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna,
w sprawie R. B.

skazanego z art. 226 § 1 kk w zw. z art. 31 § 2 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 31 października 2017 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 16 listopada 2016 r., sygn. akt IV Ka (...)/16,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Ś.

z dnia 13 czerwca 2016 r., sygn. akt II K (...)/15,

- 1) uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Ś. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata M. S. - Kancelaria Adwokacka w Ś., jako obrońcy skazanego, kwotę**

**442,80 zł (czterysta czterdzieści dwa złote osiemdziesiąt groszy),
w tym 23% VAT za sporządzenie i wniesienie kasacji.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 13 czerwca 2016 r., sygn. II K (...)/15 Sąd Rejonowy w Ś. uznał R. B. za winnego tego, że w dniu 20 października 2014 r. w Ś., znieważył słowami uznawanymi powszechnie za obelżywe funkcjonariusza publicznego W. W. – funkcjonariusza Służby Więziennej podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych, przy czym przyjął, że oskarżony czynu tego dopuścił się mając ograniczoną w znacznym stopniu zdolność rozeznania znaczenia czynu i pokierowania własnym postępowaniem – tj. występku z art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 226 § 1 k.k. wymierzył mu karę miesiąca ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym.

Prokurator Rejonowy w Ś. złożył apelację od tego wyroku. Podniósł w niej zarzuty:

1. obraży przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 31 § 2 k.k., przez jego niewskazanie w części dyspozytywnej wyroku w kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu jako podstawy przyjęcia, iż dopuścił się on przestępstwa mając ograniczoną w stopniu znacznym zdolność rozeznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem, podczas gdy Sąd orzekający przyjął za podstawę art. 31 § 1 k.k. odnoszący się do niepoczytalności sprawcy;
2. rażącej niewspółmierności wymierzonej oskarżonemu kary w wymiarze miesiąca ograniczenia wolności, podczas gdy okoliczności sprawy, uprzednia wielokrotna karalność sprawcy, negatywna opinia z zakładu karnego, a także wzgląd na cele zapobiegawcze, jakie kara ma osiągnąć wobec oskarżonego, jak również potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, przemawiały za wymierzeniem oskarżonemu kary surowszej w postaci pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia wykonania.

Podnosząc ten zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez przyjęcie w części dyspozytywnej wyroku kwalifikacji prawnej z art. 31 § 2 k.k. i wymierzenie R. B. kary 3 miesięcy pozbawienia wolności.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w Ś. wyrokiem z dnia 16 listopada 2016 r., sygn. IV Ka (...)/16 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że przyjął do podstawy skazania oskarżonego w miejsce art. 31 § 1 k.k. - art. 31 § 2 k.k., a w miejsce kary ograniczenia wolności wymierzył oskarżonemu karę 1 miesiąca pozbawienia wolności. W pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Obronca oskarżonego zaskarżył prawomocny wyrok kasacją. Zarzucił wyrokowi rażące naruszenie prawa oskarżonego do obrony, co miało w rezultacie istotny wpływ na jego treść, a konkretnie art. 6 k.p.k. i 451 k.p.k., przez ostateczne niedoprowadzenie oskarżonego na rozprawę odwoławczą w sytuacji wyrażenia woli osobistego uczestnictwa w rozprawie, pomimo odmiennej decyzji Sądu z dnia 18 października 2016 r. i niezaistnienia następnie żadnych nowych okoliczności (i bez formalnego uchylenia tej decyzji), które nakazywałyby dokonanie takiej zmiany w stanowisku Sądu w dniu rozprawy odwoławczej, czym pozbawiono oskarżonego, działającego z zamiarem uzupełnienia złożonego przez siebie pisma z 3 października 2016 r. – możliwości osobistego i niezależnie od osoby obrońcy, wykazywania bezzasadności argumentacji zawartej w apelacji Prokuratora Rejonowego w Ś., zwłaszcza co do zarzutu zaostrenia kary orzeczonej przez Sąd Rejonowy, co skutkowało ostatecznie faktyczną zmianą rozstrzygnięcia na niekorzyść strony przez zastąpienie kary ograniczenia wolności karą pozbawienia wolności.

W konkluzji autor kasacji wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Ś. domagał się jej oddalenia z powodu oczywistej bezzasadności.

Sąd Najwyższy zważył:

Zarzutowi kasacji nie można odmówić słuszności. Skarżący podniósł, że naruszono prawo oskarżonego do obrony w stadium postępowania odwoławczego, w szczególności przez pozbawienie uprawnienia do uczestniczenia w rozprawie apelacyjnej. Nawiązał do art. 451 § 1 k.p.k., zgodnie z którym sąd odwoławczy, na

wniosek oskarżonego pozbawionego wolności złożony w terminie 7 dni od daty doręczenia mu zawiadomienia o przyjęciu apelacji, zarządza sprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy, przy czym wniosek złożony po terminie podlega rozpoznaniu, jeżeli nie powoduje to konieczności odroczenia rozprawy.

Należy w związku z tym zauważyć, że oskarżony, odbywający w Zakładzie Karnym w W. karę pozbawienia wolności w innej sprawie, pokwitował w dniu 25 lipca 2016 r. odbiór zawiadomienia o przyjęciu apelacji złożonej przez prokuratora od wyroku Sądu Rejonowego w Ś. Dopiero w dniu 3 października 2016 r., a więc po upływie terminu określonego w art. 451 § 1 k.p.k., oskarżony złożył wniosek o doprowadzenie na rozprawę odwoławczą. W dniu 18 października 2016 r. upoważniony sędzia uwzględnił jego wniosek, wydając stosowne zarządzenie. Decyzja ta pozostawała w zgodzie z treścią art. 451 k.p.k., gdyż wykonanie zarządzenia o doprowadzeniu oskarżonego nie powodowało konieczności odroczenia rozprawy odwoławczej, której termin wyznaczono na 16 listopada 2016 r.

Na rozprawie apelacyjnej okazało się jednak, że oskarżony nie został doprowadzony przez służbę konwojową. W tej sytuacji Sąd Okręgowy postanowił „na podstawie art. 451 k.p.k. nie doprowadzać oskarżonego na rozprawę odwoławczą, ponieważ wniosek oskarżony złożył po upływie wskazanego w wyżej wymienionym przepisie, oskarżony nie wskazał żadnej istotnej przyczyny, dla której jego udział w rozprawie odwoławczej byłby niezbędny, w takim zaś wypadku udział obrońcy w rozprawie odwoławczej dla realizacji prawa do obrony oskarżonego jest wystarczający”

Jak widać, Sąd Okręgowy zmienił już na rozprawie własną decyzję procesową co do doprowadzenia oskarżonego, mimo że nie pojawiły się żadne nowe okoliczności, które uzasadniałyby inne odniesienie się do wniosku oskarżonego, niż w zarządzeniu o doprowadzeniu z 18 października 2016. Nie ulega wątpliwości, że doszło w ten sposób do ograniczenia prawa oskarżonego do obrony. To prawda, że oskarżony korzystał z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, ale prawo do obrony z mocy ustawy obejmuje także uprawnienie do obrony wykonywanej osobiście przez oskarżonego. Uprawnienie to gwarantuje art. 42 ust.

2 Konstytucji RP, art. 6 k.p.k., a także art. 6 ust. 3 lit. c Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

To prawda, że przepis art. 451 k.p.k. wprowadza możliwość ograniczenia prawa oskarżonego pozbawionego wolności do osobistej obrony na rozprawie odwoławczej. Sąd odwoławczy może zdecydować o niedoprowadzeniu oskarżonego na rozprawę, jeśli uzna za wystarczającą obecność obrońcy, przy czym w wypadku, gdy oskarżony nie ma obrońcy, sąd odmawiający doprowadzenia jest zobligowany do wyznaczenia obrońcy z urzędu. W niniejszej sprawie, Sąd Okręgowy, po zapoznaniu się z wnioskiem oskarżonego uznał, że należy umożliwić oskarżonemu osobistą obronę na rozprawie odwoławczej i dlatego zarządził doprowadzenie. Zmienił stanowisko nie z powodu ujawnienia się nowych przesłanek, spośród wskazanych w art. 451 k.p.k., które uzasadniałyby odmienną ocenę wniosku skazanego, lecz dlatego, że z przyczyn związanych z funkcjonowaniem konwoju doprowadzenie oskarżonego nie doszło do skutku. Oznacza to, że odstąpienie przez Sąd Okręgowy od pierwszej decyzji procesowej i w rezultacie pozbawienie oskarżonego uprawnienia do osobistej obrony, oznajmione już w toku rozprawy odwoławczej, nie znajdowało podstaw w regulacjach ustawowych. Nie można traktować uprawnienia oskarżonego pozbawionego wolności do bycia doprowadzonym na rozprawę odwoławczą w sposób relatywny, w szczególności uzależniać go od sprawności organizacyjnej służb konwojowych. Wydane zarządzenie o doprowadzeniu powinno być konsekwentnie wykonane. Stanowi to warunek gwarantowania oskarżonemu realizacji prawa do obrony w stadium postępowania odwoławczego w sytuacji, gdy wniosek o doprowadzenie został wcześniej uwzględniony. Nie bez znaczenia pozostaje tu okoliczność, że Sąd Okręgowy rozpoznawał apelację wniesioną na niekorzyść oskarżonego.

Wszystko to uzasadnia konkluzję, że przeprowadzenie rozprawy odwoławczej pod nieobecność oskarżonego w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji uwzględnił wcześniej jego wniosek o doprowadzenie na rozprawę, stanowiło rażącą obrazę art. 6 k.p.k. i 42 ust. 2 Konstytucji RP, jako przepisów gwarantujących oskarżonemu prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania karnego. Nie zmienia tej oceny to, że na rozprawie odwoławczej Sąd drugiej instancji zmienił

swoje zarządzenie o doprowadzeniu oskarżonego w związku z jego niedoprowadzeniem przez służbę konwojową z powodów organizacyjnych. Wykazane naruszenie prawa oskarżonego pozbawionego wolności do uczestniczenia w rozprawie odwoławczej przy rozpoznaniu apelacji wniesionej na niekorzyść mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku Sądu odwoławczego, gdyż zapadł on bez umożliwienia oskarżonemu osobistego wypowiedzenia się w związku z argumentami oskarżyciela publicznego.

Z tych względów, w uwzględnieniu wniosku kasacji, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Ś. w celu ponownego rozpoznania sprawy w postępowaniu odwoławczym po doprowadzeniu oskarżonego na rozprawę.

O zasądzeniu od Skarbu Państwa wynagrodzenia na rzecz obrońcy z urzędu za sporządzenie kasacji orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 16 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze.

r.g.